

**Tractatvs De Præventionē Ivdiciali [!], Sev De
Contentione Ivrisdictionvm**

Tonduti, Pierre François de

Lvgdvni, M.DC.LXXIII.

Capvt XXVII. De Præuentione inter Episcopum, seu Inquisitorem Sanctæ
Fidei (in causâ homicidiorum, infanticidiorum, aut aliorum damnotum
illatorum per sortilegia) & Iudices Curiaē temporalis. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98370](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98370)

Iudice ordinario Ecclesiastico intentata, & quod Ciuili licet si posterius mota, tamen tanquam præiudicialis ad criminalem, debeat prius decidi (nisi in vim cap. causa omnes 20. sess. 24. de reform. in Concil. Trident.) Ita concludit Mart. in trakt. de iurisd. p. 2. c. 7. num. 33. versic. Quartus articulus. Et hoc bene notandum est in praxi.

- 11 Ratio redditur *ibidem*, quia cum iudicium criminale super vsuris fuerit prius intentatum coram Iudice competente: si creditor velit agere deinde ciuili-ter post motam litem criminalem, & alium adire Iudicem, puta ordinarium Curiae spiritualis, qui po-terit cognoscere vtrum contractus sit vsurarius vel non, iudicium criminale prius intentatum, facit vt supersederi debeat in iudicio Ciuili postea moto, iuxta leg. per minorem. ff. de iudic. leg. fin. Codic. de ordin. cognition. Et ideo ibi concluditur, causam Ciui-lem ad Iudicem Ecclesiasticum præuentum, non esse remittendam.

Idem dicendum existimo, si causa Ciuili super executione instrumenti, fuerit coram aliquo ex su-
pradiotis iudicibus, qui laici non sunt, mota, quam-uis eorum iurisdic-tio sit mixta ex laicali & Cleri-
cali, & deinde superueniat criminalis causa super
contractu vsurario intentata. Prius enim tractan-
da erit causa Ciuili, vt præiudicialis criminali
propter præuentionem. Quia si Iudex ille decla-
ret instrumentum executioni demandandum esse,
sublata erit in totum accusatio, vel prætensio vsu-
rarie prauitatis, & hæc sententia fauorabilis in ne-
gotio Ciuili prolata, præiudicabit actioni criminali.
Atque ita fuit decissum in Rota, decis. 217. post. 2. vo-
lum. consilior. Farinac. ex notatis per Bart. in l. 2. §. hoc
editum. num. 3. ff. vi bonor. rapt. & per alios DD. *ibidem*
allegatos.

CAPVT XXVII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Episcopum, seu In-
quisitorem Sanctæ Fidei (in causâ homi-
cidiorum, infanticidiorum, aut aliorum
damnorum illatorum per sortilegia) & Iu-
dices Curiae temporalis. Quid si sortile-
gium non sit hæreticale, & quando tale
dicatur. Vtrum in criminibus mixti fori,
si Iudex Ecclesiasticus præuenerit & sen-
tentiam tulerit, possit Iudex secularis ite-
rum reum poenis temporalibus coërcere.
Quæ requirantur ad hoc vt Iudex sæcu-
laris procedere possit ratione delictorum
à sortilegio separatorum. Quando dubi-
tatur vtrum sortilegium sit hæreticale,
quis de hoc articulo cognoscere debeat.
Et an idem de blasphemis hereticalibus,
aut non hæreticalibus dicendum sit.

SVMMARIVM.

- 1 Index secularis potest cognoscere de homicidiis, &
aliis criminibus per sortilegos commissis, dummo-
do nullam super sortilegio causa cognitionem assu-
mat.
2 Index secularis, quantumvis præuenerit super deli-

ctis à sortilegio commissis, nullam ratione sortile-
gy causa cognitionem assumere volens, si tamen ab
Inquisitore monitus fuerit, aut requisitus, teneatur
illi reum, & acta remittere.

- 3 Sortilegium non hæreticale, est crimen mixti fori, &
in eo locus est præuentioni inter Iudicem spiritu-
alem temporalem.
4 Inquisitor non prohibetur cognoscere cum latine, seu
præuentione in sortilegio non hæreticali.
5 In sortilegiis hereticalibus, Index laicus se immiscere
non potest.
6 Non licet iudicibus secularibus procedere contra
hæreticos, nisi prius illi per Inquisitorem vel Epis-
copum remittantur.
7 Post latam sententiam à Iudice Ecclesiastico, Iudex
secularis non potest procedere contra reum, etiam
in criminibus mixti fori. Fallit, si non fuerit condig-
nis poenis à Iudice Ecclesiastico punitus.
8 Quibus concurreribus Index secularis possit procede-
re super delictis per sortilegos commissis, à sortile-
gio tamen diuersis.
9 In casibus, quibus reus de complicitibus interrogandus
est, aut torquendus, tota sortilegy causa spectat ad
Inquisitorem, vel Ordinarios, in causis fidei proce-
dendi facultatem habentes.
10 Quis debeat cognoscere, quando super controuersâ
præuentionis dubitatur, vtrum sortilegium sit hæ-
reticale.
11 Quæ sint sortilegia hæreticalia, & quæ non hæreti-
calia.
12 Quæ sit differentia inter blasphemias hæreticales, &
non hæreticales, & ad quem spectet illarum cog-
nitio, & vtrum in illis sit locus præuentioni.

ON raro dubitatur quid agendum sit,
quando Iudex secularis præuenit ad-
uersus aliquem accusatum de homici-
dio, infanticidio, vel damno dato per
sortilegia, aut pocula amatoria, & similia, non qui-
dem vt Index ille præueniens de sortilegio, in quo
actus hæreticales sunt admixti, cognitionem assu-
mat, sed ad effectum delinquentem puniendi poenis
à iure Ciuili introductis contra homicidas, aut alia
similia crimina committentes. Ideo conuenit hic
tractare quomodo, & quando locus sit præuentioni
inter duos istos Iudices, Ecclesiasticum nempe, &
secularem. Et quia Inquisitor vel Episc. sunt in hac
materia hæresim concernente iudices competentes,
ita vt inter ipsos sit locus præuentioni (vt alias
ostendimus) ideo de Inquisitore loquentes, sic etiam
Episcopum, in casu præuentionis intelligemus, & è
contra, vt sciatur quibus in casibus alter eorum pro-
cedere possit, non obstante & sprete præuentione
iudicis secularis, seu etiam eidem iudici inhibere,
ne ad vltiora in causâ præuenta procedat.

In hac controuersâ, nonnulli DD. censuerunt Iu-
dicem secularem esse competentem, quoties super
spiritualitate iudicare non intendit, nec vult cogno-
scere aut punire pro crimine hæreses; sed tantum
pro damno, homicidio, aut alio simili malefacto, aut
pro infanticidiis, vel grandinationibus, cæde ani-
malium, aut delictis eius generis, quæ per sortile-
gos non raro committuntur; atque ita sæpius se
præfatum vidisse, & maleficas à iudicibus sæcula-
ribus etiam vsque ad mortem punitas, illorum-
que sententias de super latis executioni fuisse de-
mandatas, non ratione hæreseos, sed ratione deli-
ctorum per sortilegia commissorum, testatur Cyriac.
Nig. controu. 434. n. 8. & seqq. † Qui tamen faterur,
Iudicem seculari, quantumvis præuenerit, si
moni

monitus fuerit ab Inquisitore, teneri reum & acta illi concedere ad hoc, ut possit ea quæ sui officij & iurisdictionis sunt melius exercere. Dicit tamen se credere, quod deinde Inquisitor debet acta illa sibi concessa, & omnia restituere ad hoc, ut possit delinquentem introductis à iure pœnis coercere pro delicti temporalis punitione.

3 Sed illius Doctoris opinio, non ita simpliciter intelligenda est; sed cum moderamine & distinctione sequenti. Est igitur in primis verum, quod si agatur de fortilegio non hereticali, hoc est in quo nulla est heresis suspicio, nullum expressum cum Demone pactum, nullæve alix concurrent circumstantiæ de quibus mox agemus, quæ fortilegium hereticale constituunt, delictum est mixti fori, & cumlatiue pertinet ad Inquisitorem, seu Episcopum & Iudicem laicum; itavt melior si præuenient in causæ cognitione conditio: Iul. Clar. in §. heresis. 25. Sanchez in præcept. Decal. lib. 2. c. 38. num. 92. ¶ Non poterant quidem Inquisitores, de iure antiquo procedere in causis fortilegij, nisi ageretur de fortilegio hereticali; sed ex nouis Pontificum constitutionibus, hæc illis concessa fuit facultas, ut etiam in non hereticalibus procedere & iudicare possint, non quidem priuatiue; sed cumlatiue, vel locus sit præuentioni inter ipsos, & Iudices laicos: ut testatur Cyriac. dicta controvers. 434. n. 6. & 7. Quamvis etiam iure nouo introducto per constitutiones Innocent. VIII. Alexand. VI. & Sixti V. iurisdictionem concessam esse Inquisitoribus priuatiue quoad Iudices laicos, itavt ipsi præuenire non possint, nonnulli existiment, quos sequitur Cels. Caren. in tract. de offic. Inquisit. p. 2. tit. de fortileg. 1.2. num. 147. vers. Atamen ego. Rationem reddens; quia iurisdictione quæ datur Inquisitoribus semper conceditur ratione heresis, vel suspicionis ipsius, & per consequens concessa censetur priuatiue quoad Iudices laicos. Similiter de iure antiquo non licebat Inquisitoribus procedere contra diuinatores, nisi aliquid hereticale interuenisset, c. accusatus 8. §. licet. De heret. in 6. Sanchez in præcept. decal. lib. 2. c. 38. n. 92. Hodie autem aliud obseruatur propter nouas summorum Pontificum constitutiones, & præcipue Sixti V. quam confirmauit & ampliauit Urban. VIII.

5 In fortilegiis autem hereticalibus, non est locus præuentioni inter Inquisitores & Iudices laicos, & ego in sancto Officio Inquisitionis hoc vidi semper obseruari, quod Iudices curiæ temporalis, imò & alij præter Episcopalis curiæ iurisdictionem exercentes, quotiescunque in processu aliquid superuenit, quod suspicionem fortilegij hereticali producere potest, solent acta remittere Inquisitori, qui si videat causam ad suum tribunal non pertinere, illam remittit; sin minus de eâ cognoscit, suspensio interim iudicio alterius criminis coram Iudice diuersæ curiæ introducto. Quod si pœnæ sanguinis locum esse comperit, reum remittit curiæ seculari pœnæ debitæ puniendum. ¶ Et ratio est quia per text. in cap. de Inquisitionis §. prohibemus de heret. in 6. Iudicibus secularibus non permittitur procedere contra hereticos, nisi prius per Iudices Ecclesiasticos illis remissi fuerint: ergo nondum facta remissione indistincte illos punire non possunt. Ita arguit Barb. in l. Titia. 35. n. 55. ff. solut. mar. ¶ Qui tamen duos proponit casus in quibus Iudex temporalis procedere potest. Primo si agatur de crimine mixti fori, Quamvis enim dum agitur de criminibus ad forum Ecclesiasticum priuatiue pertinentibus, Iudex laicus post latam sententiam se immiscere nullo modo possit, quia obstat illi exceptio rei iudicatæ, Sanlegerij de Præm. Iudic. Pars II.

Anchar. in cap. ea quæ, quest. 9. ad finem. n. 16. de regal. iur. in 6. Tamen in iis quæ sunt mixti fori, quamvis delinquens fuerit punitus in foro Ecclesiastico, sed non congruenter, poterit postea per Iudicem laicum puniri pœnis secundum civiles constitutiones introductis: Caccialu. in l. 1. n. 27. C. de summ. Trinit. Bald. in l. placet, num. 5. C. de sacros. Eccles. Sed ego non existimo hanc opinionem in praxi admittendam esse, quia ad Iudicem Ecclesiasticum spectat tanquam ad digniorem cognoscere, utrum pœnâ per eum imposita sit delicto condigna, ut aduertit etiam Celsus Caren. in dict. tract. de offic. Inquisit. parte 2. tit. 7. num. 16. post Barbof. de offic. & potest. Episc. parte 3. alleg. §. 1. n. 95. in fine. Eiusdemque sententiæ fuit Diana p. 1. resol. moral. 107. & p. 4. tract. 1. resol. 61.

9 Secundo si cum crimine fortilegij hereticali, aliud delictum concurrat, poterit reus accusari de huiusmodi diuerso delicto coram Iudice seculari, Mafuer. in praxi, Tit. des Reuolus. num. 12. vers. Que si le Iuge. Quem sequitur Barbof. d. leg. Titia 35. num. 55. in fine ff. sol. marim. Farinac. de heresi, quaest. 181. num. 48. vers. Bene verum est. Qui tamen hoc asserit, concurrentibus duabus circumstantiis, videlicet, quod Iudex secularis præuenit contra Lamias vel fortilegos de huiusmodi criminibus diuersis & separatis à fortilegio, veluti de homicidiis, infanticidiis, & similibus; & quod Iudex secularis procedat ex actis suis, non autem prætereendere possit quod acta facta in Tribunali Sancti Officij Inquisitionis sibi communicentur. Idem tradit, num. 91. vers. Nunquid autem. Et in hoc adeit differentia inter Tribunal Sancti Officij, & laicos Iudices: quia hi, & similes qui non iudicant de causis Fidei, tenentur Inquisitoribus remittere acta sua, non item Inquisitores illis.

9 Considerandum quoque est quod in crimine fortilegij saltem hereticali, non est locus præuentioni Iudicis laici, quia delinquens debet interrogari de complicitibus & torqueri, quod sine dubio spectat ad Inquisitores priuatiue, cum de heresi Iudices seculares cognoscere nullo modo possint, Scott. ad select. Pontif. constit. Epitome 10. Theorem. 34. Caren. in d. tract. de offic. Inquisit. p. 2. tit. 3. num. 13. Vnde in crimine fortilegij hereticali nullo modo Curiam secularem procedere posse tenuit Dian. resol. moral. p. 3. tr. 1. resol. 2. in fin.

10 Sed quæres. Si dubitetur utrum fortilegium hereticum sapiat, quis de hoc cognoscet? Responderetur, cognitionem spectare ad Inquisitorem. Quia quilibet Iudex Delegatus cognoscit utrum sua sit iurisdictione Dian. resol. moral. p. 4. tr. 8. n. 112.

11 Quæ autem sint fortilegia hereticalia, & quæ non? copiose explicat Farinac. in tract. de heresi, quaest. 181. num. 2. & multis sequentibus, & in tract. de delict. & pœn. q. 20. n. 79. & sequentibus. Carena, de offic. Inquisit. p. 2. tit. 12. n. 23. & multis sequentibus, apud quos alij citantur.

12 Denique aduertendum est, ea omnia, quæ de fortilegiis hereticalibus dicta sunt, vel non hereticalibus eadem ratione applicanda esse ad blasphemias hereticas, vel non hereticas: Nam de blasphemis hereticalibus Inquisitores priuatiue cognoscunt. Quod si de Blasphemiis non hereticalibus agatur, locum esse præuentioni inter Iudices Ecclesiasticos & laicos, tenuit Sanchez, id præcept. Decal. lib. 2. cap. 32. num. 37. Barbof. de offic. Episc. part. 3. allegat. §. 1. numero 93. & 94. Caren. in dict. tract. de offic. Inquisition. parte secunda, titulo 7. num. 13.

Ceterum quacunque de iurisdictione Inquisitorum, & aliorum Iudicum Ecclesiasticorum hactenus dicta sunt, vel in futurum dicenda, submittito libenter correctioni S.M. Ecclesia, sacra Congregationis Sancti Officii Urbis, & cuiuslibet melius sentientis, sicuti & omnia alia.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Iudicem Ecclesiasticum, & sæcularem in criminibus adulterij, vel assassiniij, per Clericum vel laicum commissi. Item in blasphemis & alijs Iudæorum delictis. Item in crimine Concupinatus, Sodomix, Sacrilegij, & inuasionis bonorum Ecclesiæ. Quid si inuasio committatur circa bona Clerico in titulum patrimonij assignata, utrum detur præuentionio hoc casu in fauorem Iudicis sæcularis. Denique utrum in delicto polygamix Iudex laicus procedere & præuenire possit. Quid dicendum de eo, qui matrimonium secundum contraxit, viuentē prima vxore, cuius matrimonium erat nullum. De præuentione in crimine Assassiniij: & quæ ad id requirantur.

SVMMARIVM.

- 1 In delictis mixti fori, locus est præuentioni inter Curiam Ecclesiasticam & sæcularem, quando agitur de laicis: non item regulariter quando Clerici delinquant.
- 2 In crimine adulterij, utraque Curia cognoscit per præuentionem.
- 3 Si tamen agatur ad separationem tori, non indicat laicus.
- 4 Assassiniij crimen est mixti fori & in eo locus est præuentioni.
- 5 Si Clericus committat assassinium, Iudex laicus de eo potest per præuentionem cognoscere, dummodo clare constet de assassinio & quomodo de hoc constare dicatur.
- In crimine assassiniij requiritur homicidium factum fuisse mediante pecunia.
- Affectus sine effectus utrum puniatur in crimine assassiniij.
- 6 Blasphemia à Iudæis commissi, punitur per Iudicem laicum, si præuenerit, alioqui per Ecclesiasticum præuentionem.
- 7 Quoties Iudæi delinquant in crimine mixti fori, locus est præuentioni: si vero in crimine Ecclesiastico solus Iudex Ecclesiasticus aduendus est.
- 8 Inquisitores Sanctæ fidei, in quibus casibus cognoscere debeant de delictis Hebræorum.
- 9 Concupinatus delictum est mixti fori.
- 10 Si Iudex Ecclesiasticus procedat in crimine Concupinatus, quæ sit forma procedendi.
- 11 In crimine Sodomix, potest præuenire Iudex laicus.
- 12 In crimine Sacrilegij, procedit laicus præuentione, nisi reus opponens de præuentione fuisset contumax, aut opponeretur de præuentione affectatè, & procurata in fraudem.

- 13 Quando Clerici sunt complices alicuius delicti, sæculus excluditur Iudex laicus à præuentione. Sed vide dicta superius, cap. 12. num. 34. & cap. 18. num. 45.
- 14 Præuentionio locum non habet quando secundus Iudex inquit de delicto cum aliquâ qualitate aggravante.
- 15 Inuasionis rerum Ecclesiæ crimen est mixti fori, & in eo locus est præuentioni inter forum Ecclesiasticum & sæculare.
- 16 Quomodo formandus sit libellus coram Iudice Ecclesiastico super inuasionem bonorum Ecclesiæ.
- 17 Ecclesiæ intentare potest remedium restitutionis in integrum coram Iudice Ecclesiastico aduersus laicum reum.
- 18 Bona assignata Clerico pro patrimonio ad sacros Ordines suscipiendos, gaudent eodem fori privilegio quo bona Ecclesiæ.
- 19 Iudicem laicum cognoscere posse de crimine polygamix, quando quis duas habet uxores viuentes, multi existimant: Alij distinctione utuntur.
- 20 Crimen polygamix ratione contemptus seu abusus Sacramenti matrimonij, ad solum Inquisitorem priuatim pertinere varius est.
- 21 Quando quis secundam superinduxit uxorem, ex eo quod matrimonium cum primâ contractum, erat nullum, non tamen adhuc nullitas declarata, utrum subiciatur iurisdictioni Inquisitoris & incurrat pœnas polygamix.

ARGVMENTVM hunc est de nonnullis alijs delictis, quæ sunt mixti fori. Talia autem nuncupantur: quia in illis tam Iudex laicus quam Ecclesiasticus, procedere possunt: & præfertur ille, qui præuenit; proinde regulare est, ut actor possit eligere Iudicem competentem, vnum ex pluribus qui in aliquâ causâ adiri possunt, ut notat Abb. in cap. cum sit generale 8. n. 1. & 2. de foro compet. Quod intelligendum est de delictis commissis per laicos: nam si Clerici deliquissent, non posset Iudex laicus: contra eos procedere, non quidem ex naturâ delicti, sed ex naturâ privilegij personalis, Clericatus ordini concessi, exceptis tamen nonnullis delictis extraordinariis, in quibus Clericus amittit privilegium fori, ut de assassinio mox dicemus, & notat Guid. Pap. decis. 178. num. 4. in fine.

Incipiendo ab adulterio, certum est illud esse mixti fori, & ab utraque Curia, Ecclesiastica nempe & laicali posse cognosci, & meliorem esse præuenientis conditionem: Iul. Clar. §. final. quest. 37. n. 3. Tusch. littera A, concl. 228. & littera M, concl. 293. num. 21. Ratio est, quia hoc delictum continet violationem Sacramenti matrimonij, Farinac. quest. 8. num. 130. & quest. 141. num. 47. † Si tamen de adulterio ageretur ad effectum separationis tori, non esset locus alicui præuentioni; sed solus Iudex Ecclesiasticus aduendus esset: Farinac. locis citat. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 8. n. 16. & seqq. Barbosa. in l. 2. in princ. p. 1. n. 140. ff. solut. matrim.

Assassinium quoque est mixti fori per text. in c. 1. de homicid. in 6. & ibi DD. Ergo si Ecclesiasticus præuenerit, non poterit Laicus petere causam ad se remitti, quamvis delinquens esset laicus. Anton. de Marin. resol. cap. §. 1. num. 10. Ricc. ad decis. Vincent. de Franch. 176. in fine. † Sed hoc habet speciale istud delictum, ut non solum possit Iudex laicus præuenire Ecclesiasticum quando agitur de laico delinquente, sed etiam quando crimen commissum fuit per Clericum, quia propter enormitatem huius criminis